

*Acta synodi provincialis, gehouden binnen
Deventer, den 23 Maj begonnen anno 1598.*

1. In den name des Heeren de dienaeren der kercken vergadert zijnde, alsock opt versoeck der Overisselschen kercken den edelen heere drossaert van Sallandt, alsoock uth ider stadt der drie steden eenen borghe-meester, als namelick uth den E. raet van Deventer gecommitteret den borghemeester MARTEN STEEGHMAN, van Campen den borghemeester JACOB MALER, van Swolle den borghemeester ENGELBERT ENGELBERTSEN, ende zijn nae aenroepinghe des Heeren name tot eenen praesidem vercoren FRANCISCUS SCHURCKMANNUS, tot assessorem CASPARUS HOLSTECHIUS, tot eenen scribam PETRUS HARRITIUS.

2. Ende zijn op desen sijnodum met behoerlicke credentsbrevē verschenen dese navolgende dienaeren ende olderlingen:

van Deventer: FRANCISCUS SCURCKMANNUS, THOMAS ROTHUIS, dienaeren, JOHAN HEIJNCK ende EVERT TRAESSEN, olderlingen;

van Campen: CASPARUS HOLSTECHIUS, dienaer des woorts, ende meester ABEL HILLEBRANTS, olderlingh;

van Swolle: HENRICUS BORNIUS, dienaer des woorts, ende JOHAN ARENTSS, olderlinck;

van Hasselt is niemant verschenen, maer hebben haer met schrijvent verexcuseret, mitz sij noch gheenen dienaer hebben;

van Steenwijk: PETRUS HARRITIUS, dienaer des woorts, ende JAN BERENTSS, olderlinck;

van Oldenzeel: LUDERUS VOGELSANCK, dienaer des woorts, sonder olderlinck, mitz daer noch gheen besloten ghemeente is;

van Enschede: PIJBO OVITIUS, dienaer des woorts, ende HERMAN WALMINCK, olderlinck;

van Oetmerssen: ADOLPHUS BESTEN, dienaer des woorts, sonder olderlingh;

uth de Cuijnder: REGNERUS FALCO, dienaer, sonder olderlingh ende credentsbreef.

Noch sijn in desen sijnodo verschenen uth den kercken van Gelderlandt, daerthoe van ons versocht zijnde ende geauthoriseret met credentsbrieven: CAROLUS GALLUS, dienaer des woorts int Nijebroeck, ende PETRUS GELLIUS, dienaer des woorts tot Zutphen.

3. Aengaende die saccke HERMANNI WENERANI is besloten, dat men blijft by de resolutie, in den sijnodo tot Campen genomen, tot der tijdt dat sijn boetveerdicheit sal gespoeret worden. Ende indien binnen den tijt van 14 daghen gheen bescheet en compt, dat hij hem boetveerdigh wil stellen, soe sal bij de hoghe overicheit deser provintie versocht worden om doer de overicheit geremoveret te worden.

4. De gravamina ider kercken bij der handt genomen zijnde, is besloten opt eerste gravamen, dat men bij den griffier versoecke apostille opt overgegeven requeste.

5. Aengaende het tweede gravamen, van de kerckelicke goederen, dat van Ridderschap ende Steden enighe mochten gecommitteret worden om goede inventarizatie te nemen van deselve goederen, opdat sij niet veralieret mochten worden, maer geimploijeret ad pios usus, iss besloten, dat sulcx versocht zal worden.

6. Het sal oock aen Ridderschap ende Steden versocht worden, dat deghene, de jus patronatus pretenderen, daerthoe gehouden mochten worden, sulcken jus te bewijzen ende daerna mochten geconstringeret worden de goederen anders nerghens to gebruicken, dan tot den heijlighen dienste, daerthoe sij dan oock gegheven sijn.

7. Het is oock besloten, dat onder den classe van Deventer sullen sorteren dese navolgende plaetsen: Deventer, Olst, Wezepe, Bathmen, Holtten, Ghoer, Marckel, Diepenhem, Rijssen, Delden.

Onder den classe van Campen sullen sorteren: Campen, Genemuiden, Maestebroeck, Camperveen, Sallick, Wilssum, Isselmuiden, Swarteluyss, Ens.

Onder den classe van Swolle sullen sorteren: Swolle, Hasselt, Wijhe, ter Heijne, Raelte, Hellendorn, Ommen ende den Ham, Dalffzen, Hardenbergh, Heemss, Staphorst, Rouveene, Ihorst ende Gramsberghen.

Onder den classe van Steenwijck sullen sorteren: Steenwijck, Steenwijckerwoldt, Vullenhoeve, Oldemarek ende Paessloe, Blanckenham, Cuijnder, Cuijnderdijck ende Blocxzijl, Wanneperveen ende Giethoorn.

Onder den classe van Oldenzeel sullen sorteren dese navolgende plaetsen: Oldenzeel, Oetmerssen, Enschede, Lossart, Dennichem, T' Ubbinghen, Almeloe, Wijrden, Frijsenveene, Borne, Hengele, Weerssel, Hacxberghen.

Ende sal bij sijn Excellentie als stadtholder versocht worden bij requeste, dat die kercken der heerlicheit Linghen de sijnodalen ende classicalen vergaderinghen der kercken deser provincien mede respireren.

8. Den Ed. heere drost aengesocht zijnde, dat noch eenige altaren ende andere afgodische reliquien in enighe kercken noch staen, soe heeft den drost beloeft, dat sijn edel. sulcx alles met den eersten sal doen weghnemen.

9. Alsoe tot noch toe enighe papen in den platten lande tegens tplacaet in den dienst sijn gebleven, soe heeft die heere drost verclaert, dat sijn edel. alle de papen in sijn drostampt den dienst verboden heeft, ende heeft oock beloeft, dat haer de handt sal gesloten worden vant gebruik ende ontfanck aller kerckengoederen; item dat, wanneer sijn ed. enighe goede predicanten van den classe toegesonden worden, dat hij dan deselve sal invoeren ende alle behoerlicke voerstandt doen.

10. Het sijnodus versoect oock aen den ed. heeren drost van Vullenhoeve, alsoock aen den drost van Twente, datt haer edel. wilde gelieven tselve oock te doen, opdat die menschen in de saecke haerder zalicheit niet langher behindert worden.

11. In de plaetzen, daer noch gheen besloten ghemeenten noch Gereformeerde predicanten zijn in den platten lande, daer sal insinuatie gedaen worden aen den schulte, kerckmeesteren, ghemeene karspelsluiden ende aen alle, die het recht van de beropinghe der predicanten praetenderen, dat sij binnen den tijdt van 14 daghen enigh Gereformeert predicant beroepen ende dien voer den respectiven classe presenteren. Ende soe sij sulcx binnen den vorbenoemden tijt niet en doen, soe sal het classis op deselve plaetse eenen dienaer seijnden, dewelcke doer eenen dienaer, van den classe daertoe gecommitteret zijnde, ende doer den heeren drost aldaer ingevoert ende den huijssluiden sal voorgestelt worden, opdat d'inwoonders derselver plaetse moghen hooren, oft sij doer sijn spraecke ende ghaven in derselver plaetse gedient connen worden. Doch welverstaende, indien bevonden mochte worden, dat de huijssluiden blawe utvluchten solden soecken teghens sodanighen gesonden predicant, soe sal de drost ende tclassis voertvaren in der saecke.

12. Aengaende de papen, diens herte van Godt geroert werdt om hen in der Gereformeerde kereke tot den kerckendienst te begheven, daarvan is besloten, dat men sij niet tot den kerckendienst sal toelaten, voer ende eer sij eerst haer concubinen oft onechte wijven sullen getrowt hebben, ende ten tweden doer belijdeniss des geloofs te doen, haer tot der ghemeente

ende tot het gebruik des heiligen aventmaels begheven hebben, welverstaende dat sij te voeren een wijle tijts in een plaetse sullen converseren, daer een Gereformeerde ghemeente is ende daer sij hen daerna in de ghemeente sullen begheven. Sij sullen oock ten derden het pawssdom wederroepen ende haer den examini onderwerpen ende, bequaem in leere ende leven bevonden wordende nae de leere des Heijlighen Geestes, doer Paulum beschreven zijnde, mitsgaders de Nederlantsche Belijdeniss des geloofs ende de kerckenorderinghe onderteijckent hebbende, sullen alsdan tot den dienst des woorts toegelaten ende op een ander plaetze getransferet worden.

13. Aengaende de revocatie der voerbenoemden papen, waer de sal geschieden, is besloten, om haer swachheit te gemoete te gaen enichsins, dat benefens de revocatie, die sij doen in de belijdeniss des geloofs, daer sij met andere lidmaten tot der ghemeente worden opgenomen, noch oock breder sullen revoceren van alle haere dwalinghen in den examini voer den sijnodo ofte classe.

15. Alle weghneminghe der abusen, te voeren doer request versocht ende noch niet geeffectueret zijnde, daarvan is besloten, dat sulcx andermael aen Ridderschap ende Steden versocht sal worden.

15. Sal oock doer request aen Ridderschap ende Steden versocht worden, dat alle conventiculen der Wederdoperen ende Papisten in den steden ende platten lande alsoock in de cloesteren verboden mochte worden, item dat het placacet aengaende der Jesuiten schole mochte geeffectueret ende gepubliceret worden, daer sulcx noch niet geschiet is.

16. Belanghende eenen, genoempt PETRUS AEMILIUS, die hem tot Ens onwettelick ingedronghen heeft tot den kerckendienst, daarvan is besloten, dat het classis van Campen daerinne sal handelen nae behoeren.

17. De kercke van Swolle ingebracht hebbende, dat doer den erb. raet der stadt Swolle besloten is, dat sij haeren kerckendienaer FRANCISCUM NUTIUM niet langher in den dienst gagieren willen dan tot Michaeli toe, ende dat hij hem dan daertegens met een ander dienst solde voersien, ende hierover den raedt ende het oerdel van den sijnodo versoekende, soe isst dat het sijnodus, bevindende dat het doen des raets strijdende zijnde teghens de ordeninghe der kercken ende streckende tot een quade consequentie, besloten heeft, dat autoritate sijnodi aen den magistrat geschreven worde, dat haer erb. doch wilde gelieven van sulcken voornemen af te staen.

18. Den predicant van Enschede voergevende, dat hij een geringhe alimentatie hebbende, daeraen hij niet genoeghsam middeldes levens heeft,

twelck hem oock niet op behoerlicke tijden betaelt wordt, ende derhalven versoeckende enighe combinatie, soe iss besloten, dat bij provisie Lossart met Enschede gecombineert sal worden, ende dat tot dien eijnde den heer drost van Twente sal aengesproecken worden doer den predicanten van Deventer, dat den kerckendienaer tot sijn behoerlicke betalinghe mochte komen.

19. Den kerckendienaer van Enschede voorsch. bij provisie aldaer in den dienst gestelt zijnde ende bevonden, dat de ghemeente hem gheerne willen behouden, soe iss besloten, dat hij aldaer als eenen wettelicken dienaer bevestight sal worden.

20. REGNERUS, kerckendienaer in den Cuijnder, noch niet betaelt zijnde van sijn achterstalinghe penninghen, iss beslooten, dat aen den heeren drost van Vullenhoeve geschreven sal worden, dat sijn ed. wil gelieven den van den Cuijnder te constringeren om te betalen.

21. Aengaende trequest der stede Genemuijden iss besloten ende goetgevonden, dat hetselve overgelevert sal worden aen Ridderschap ende Steden, als trequest van de kercklicke goederen belangende overgegeven sal worden.

22. Den pastor van Borne verschenen zijnde ende versoeckende om tot den dienst van Godes woort toegelaten te worden, iss besloten, dat men met hem sal handelen nae den artickel, daarvan gemaect int opnemen der papen, ende dat hij hem tot dien eijnde sal vervoegen somwijlen binnen Deventer om alsoe daer de ordeninghe der kercken te sien, de predicatien te hoeren ende hem bekent te maken, ende hem eijntlicken tot den aventmael begheven. Doch als hij niet tot Deventer can verschijnen, dat hij hem dan vervoeghen sal tot Oldenzeel in de predicatie, anderen tot een goet exempel. Sal hem oock onthouden van den dienst, tot hij wettelick is toegelaten.

23. Het sijnodus uth de schriften des magistraets tot Oetmerssen verstaen hebbende, dat by die magistraet ende enighe andere tot Oetmerssen een onlust teghen haeren kerckendienaer is, hoewel over sijn leven int mintste gheen clachte is gekomen, nochtans aenmerckende, dat het voer ADOLPHO swaerlick sal zijn tegens danck der magistraet aldaer te blijven, ende ten ansien hij bij provisie aldaer gestelt is, soe is besloten, dat ADOLPHUS getransferet sal worden op een ander, ende dat die kercke van Oetmerssen met eenen anderen dienaer voersien sal worden.

24. Een questie is voergesteld van de kercke van Deventer, oft het geoorloft is, een knecht van een lombert tot der ghemeente toe te laten, die tbegeert, hem eerlick draecht ende verclaert, dat hij met de woekerije int mintste niet te doen en heeft, dan dat hij den lombert alleene dient om zeecker gelt. Iss geantwort: neen.

25. De twee personen, inwoonders der stad Deventer zijnde, die haer tot den examen begheeren te stellen, iss besloten, dat die dienaers van Deventer met bijwesen van D. CASPARO, dienaer tot Campen, ende D. PETRO GELLIO, predicant tot Zutphen, deselve personen sullen examineren.

26. Iss besloten, dat nomine synodi aen die kercke van Amsterdam geschreven sal worden, wat andtwort sij ontfanghen heeft opt request van eenen generalen synodum, geexhiberet zijnde den Generalen heeren Staten.

27. De olde combinatie der kercken aengaende, de classicale byeencompsten sullen alsnoch niet gescheijden worden, uth oorsaecke dat alsnoch veele vacerende plaetsen sijn.

28. Het tocompstighe synodus sal gehouden werden binnen Steenwijk omtrent over een jaer, ten waer dat den noot naerder tijt was eijshende.

29. Hiermede, naer geholdene censuram morum ende danckzegginghe tot Godt Almachtigh, isst synodus gescheijden in vrede ende eenicheit den 25 Majj anno voorschreven.

FRANCISCUS SCHURCKMANNUS, electus synodi praeses.

CASPARUS HOLSTECIUS, assessor.

PETRUS HARRITIUS, scriba synodi.